

Gruvors miljöpåverkan

Centrum för hälsa
och byggande

Eva Charlotta Helsdotter

Teknologie Dr., Docent KTH

Aitikgruvan (Gällivare)

Centrum för hälsa
och byggande

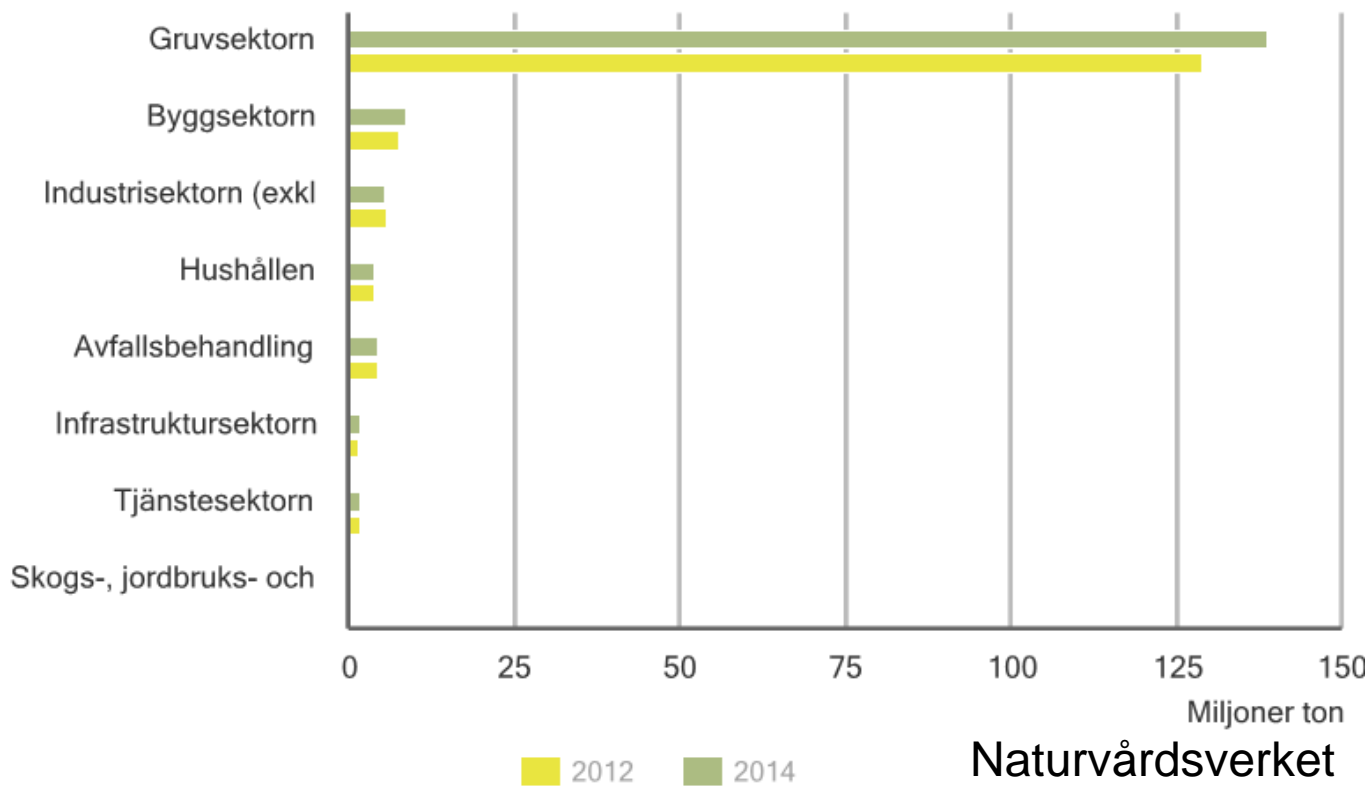

Avfallsmängder 2012 och 2014

Avfallsmängder i miljoner ton

Centrum för hälsa
och byggande

Naturvårdsverket

Ex på vattenrelaterade problem vid gruvdammar

- *Grundvattensänkningar*
- *Dammbrott av gruvdamm (som innehåller en slurry av partiklar, avloppsvatten och kemikalier) pga*
  - *Överströmning vid stora regn/smältvatten*
  - *Bristfällig konstruktion*
- *Kontinuerligt läckage av metaller mm från gruvdammen till ytvatten och grundvatten*
- *Urlakning från gråberg till ytvatten och grundvatten*
- *Utsläpp av dammpartiklar från processen till luft och vatten*

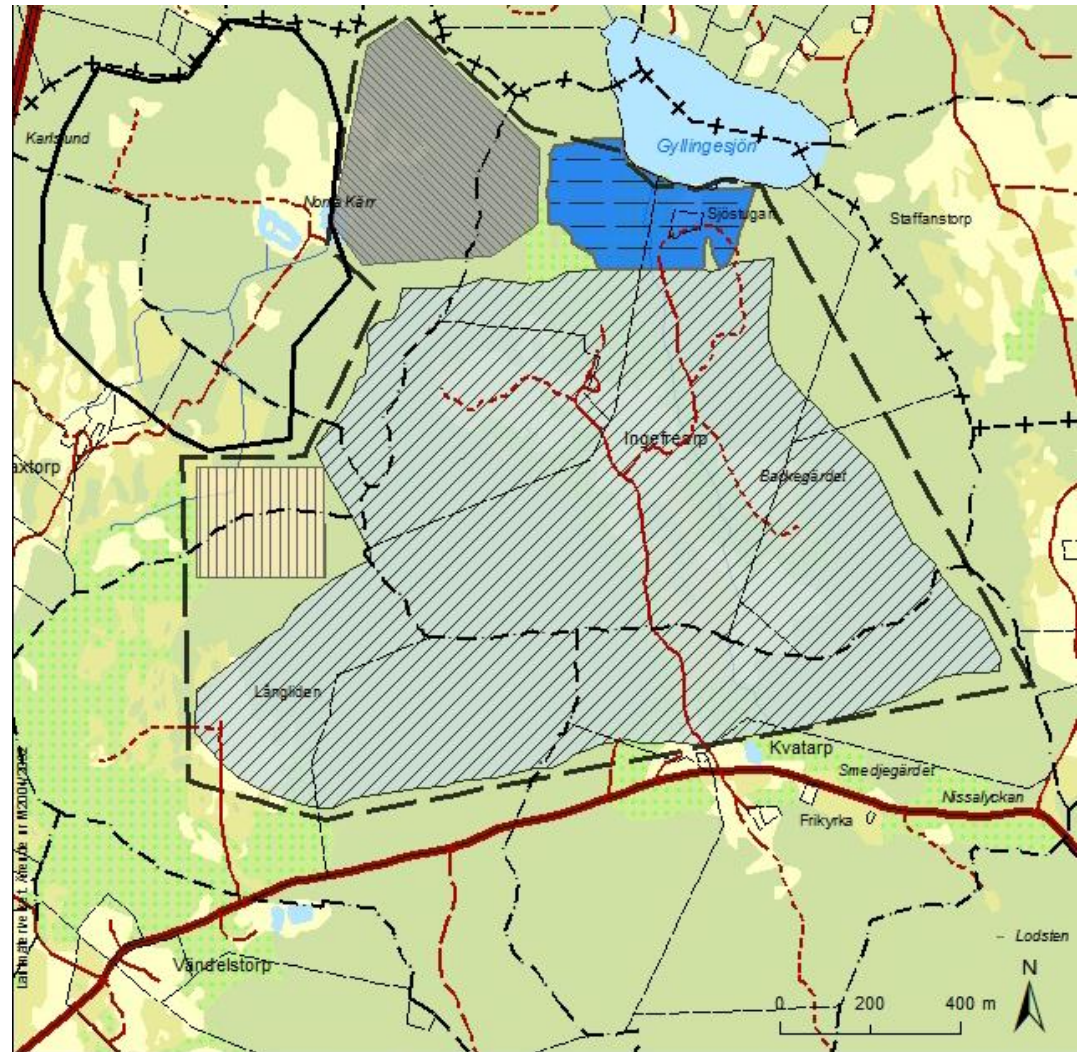
Centrum för hälsa
och byggande

Norra Kärr

Centrum för hälsa
och byggande

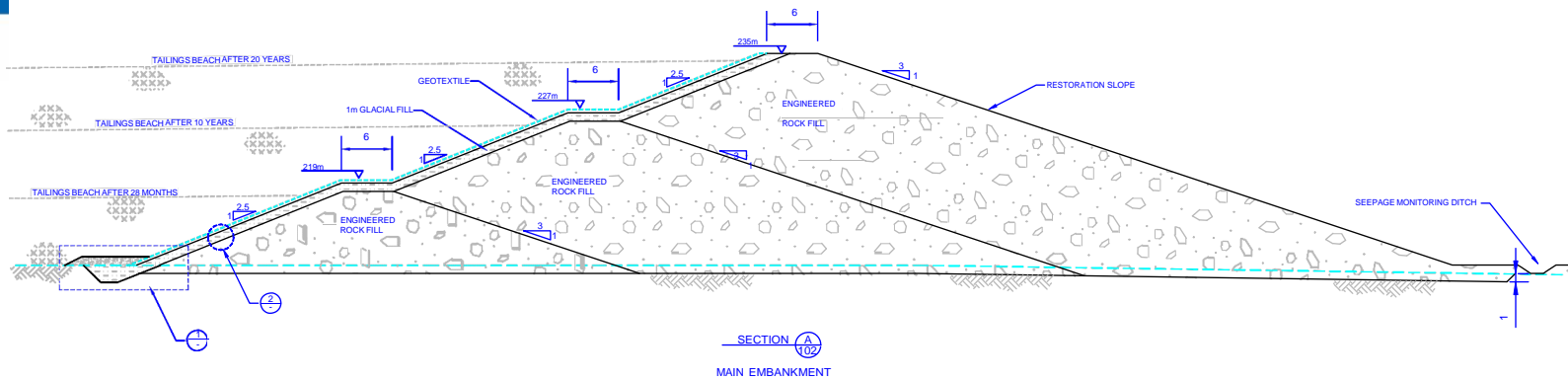
(prel.) Sandmagasin	(prel.) Klarningsdamm
(prel.) Industriområde	Tankbart område för ovanjordsanläggningar
(prel.) Gråbergssupplag	Sökt bearbetningsområde

Damm i Norra Kärr

Centrum för hälsa
och byggande

Gruvdamm (Aitik)

Centrum för hälsa
och byggande

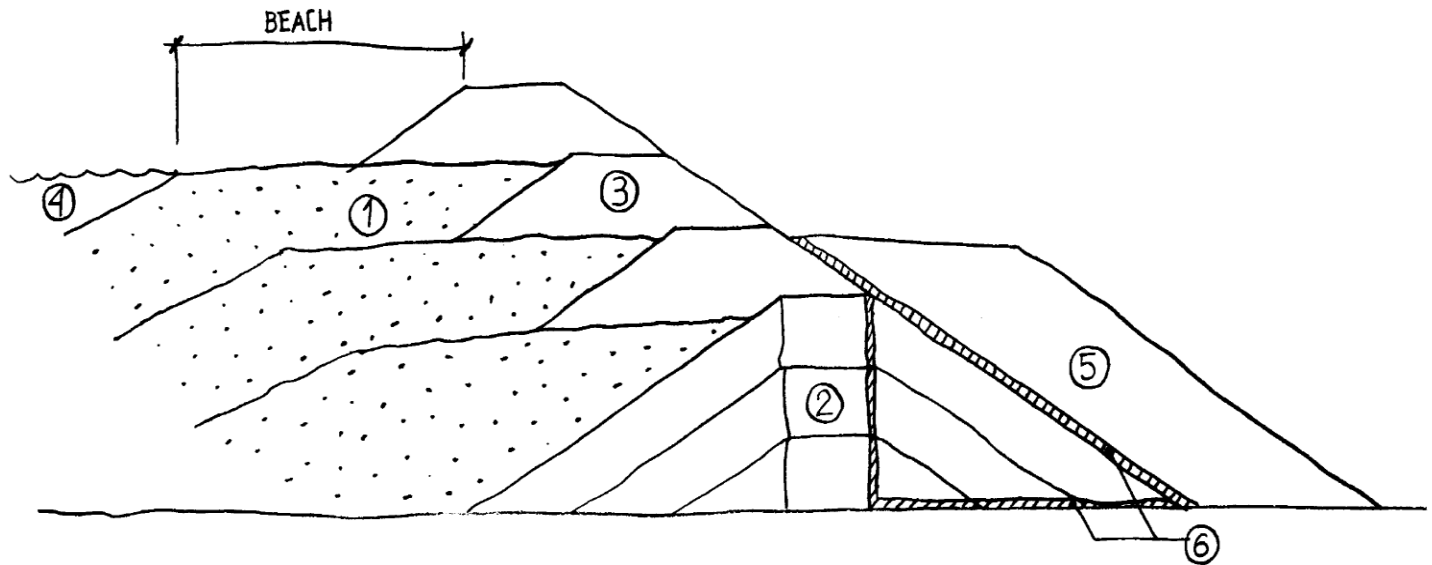

Dammkonstruktionen byggs upp successivt

Centrum för hälsa
och byggande

Bjelkevik, 2005

- Dammägare intresserade av vatten ⇒ inkomst
- Kan i princip tas bort
- Samverkan elproducenter för ett vattendrag naturlig
- Dimensionerade för klimatförändringar
- Fjärrövervakas
- Kunskap om utformning känd i tusentals år
- En i förväg fastställd konstruktion
- Konstruerade av vattenbyggnadsingenjörer
- Allmän kunskap

- Dammägare intresserade av malm från gruvan – resten avfall
- Bli kvar i tusentals år
- Incitament för samverkan med andra dammägare saknas
- Oftast inte dimensionerade för klimatförändringar
- Personal på plats så länge malm bryts
- Kunskap om utformning ca 100 år
- Konstrueras allteftersom, utformningen ändras
- Konstruerade av "gruvingenjörer"
- Specialområde, få forskare

Centrum för hälsa
och byggande

Vattenkraftsdamm

- Dammläget valt med hänsyn till stabilitet
- Byggda vid ett tillfälle av en ansvarig entreprenör
- Grundlagd på berg
- Ska hålla för vattentryck
- Byggd av utvalt material

Gruvdamm

- Dammläget bestäms av gruvans läge
- Byggs upp successivt
- Grundlagd vid gruvan
- Ska hålla för sand+vatten
- Byggd av restprodukter

Centrum för hälsa
och byggande

Gruvdammar som havererat

Los Frailes,
Spanien 1998

Fyra och en halv miljon kubikmeter slam från gruvdammen rann ut i floden Rio Agrio, Spanien. (Gruvbolag: Boliden)

Gruvdammar som havererat

Aitik, Sverige
2000

Sveriges största
gruvdamms haveri,
1,6 miljoner
kubikmeter
kopparhaltigt vatten
rann ut i vattendrag i
direkt anslutning till
Kalixälven.
(Gruvbolag: Boliden)

Talvivaara, Finland 2012

Nickel-urangruva.
Halter av nickel, zink
och uran 10-100
gångar högre än vad
som är skadligt för
vattenlevande
organismer i
vattendrag nedströms.

Gruvdammar som havererat

Mount Polley, Kanada 2014

Koppar-guldgruva
ca 17 miljoner m³ vatten
och 7 miljoner m³ slam
rann ut i Polley Lake och
sen via Hazeltine floden
till Quesnellsjön

<https://www.youtube.com/watch?v=vg3yd8GPSnA>

Gruvdammar havererar

- Ca 2 stora haverjer per år i världen de senaste femton åren.
- Kommer troligen att öka eftersom antalet gruvor i världen ökar och kraven på vinst ökar.

Centrum för hälsa
och byggande

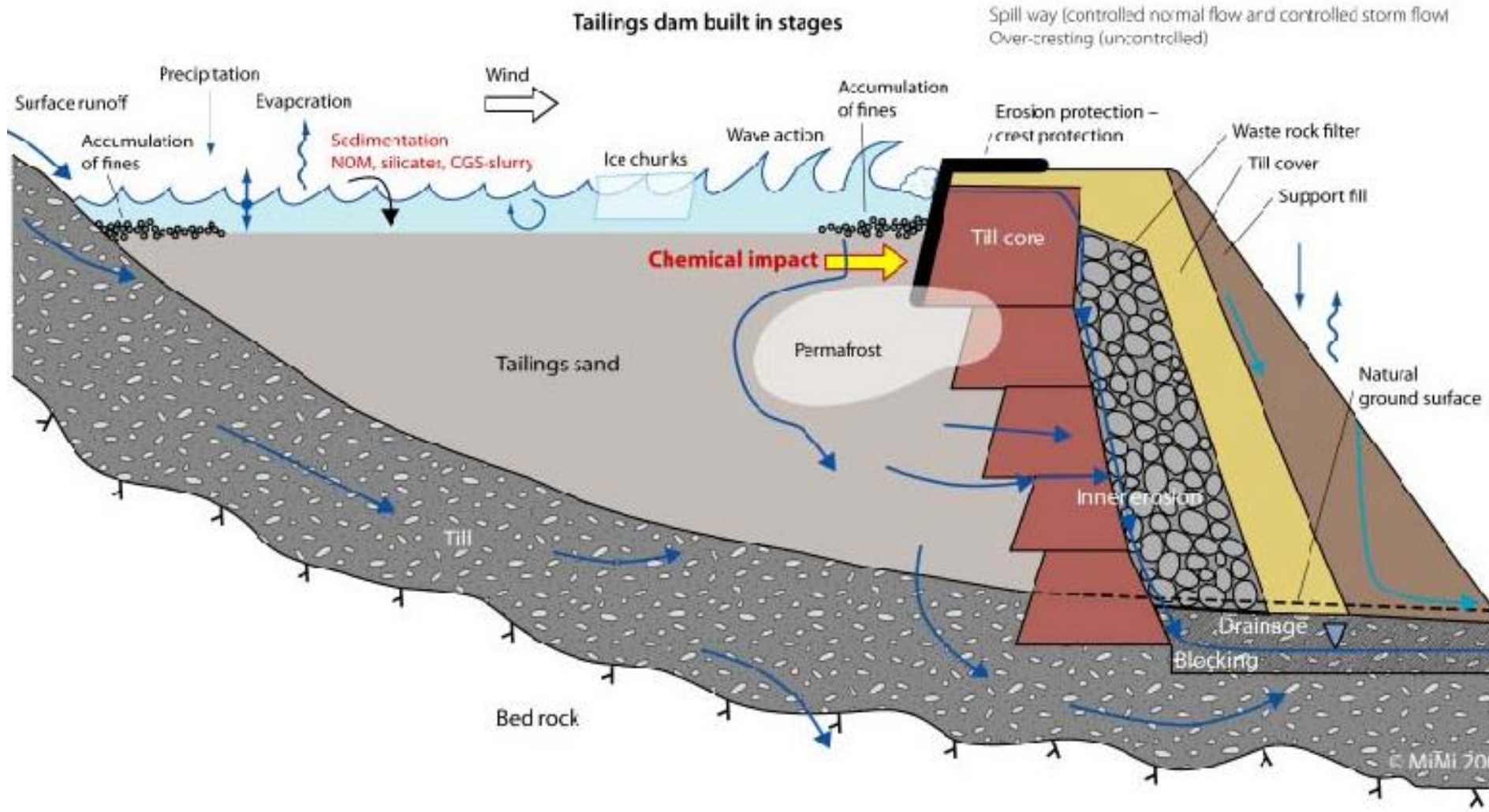
Utredning "Dammsäkerhet – Tydliga regler och effektiv tillsyn" (SOU 2012:46) konstaterar:

- Bristande tillsyn av befintliga dammar (system med egenkontroll fungerar inte)
- Kompetensbrist
- Beredskapsplaner saknas

Centrum för hälsa
och byggande

Vatten i en gruvdamm

Zinkgruvans utsläpp till vatten

Centrum för hälsa
och byggande

Metall	2010 (kg/år)	2011 (kg/år)	2012 (kg/år)	2013 (kg/år)
Zink	826	1019	2025	526
Bly	128	130	100	69
Arsenik	5	16	16	28

**Utsläpp av metaller från Zinkgruvan till omgivande vattendrag
(Naturvårdsverket <http://utslappisiffror.naturvardsverket.se>)**

Frågor (som berör vatten)

- Vad är hela industriområdets effekt på yt- och grundvatten Råvattenuttag? Berörda fastigheter? Sakägare?
- Konsekvenser för naturområden (tex Natura2000)?
- Var ska dammarna ligga?
- Hur ska de utformas?

Centrum för hälsa
och byggande

Frågor forts

- Hur ska kontrollprogrammet utformas? Bakgrundsvärden?
- Hur ska efterbehandlingen av området ske?
- Hur ser vattenflödena ut när gruvan är nedlagd?

Centrum för hälsa
och byggande

Vattentäkt och naturvärden

Centrum för hälsa
och byggande

... eller gruva?

**Centrum för hälsa
och byggande**

